

Nr 59.

Ankom till riksdagens kansli den 18 juni 1942 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition beräkna för budgetåret 1942/43 dels under punkten 112 i nionde huvudtiteln till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 80,000,000 kronor, dels ock under punkten 113 till Kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 34,000,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 22 maj 1942 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 319, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift;
- 2) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift;
- 3) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete;

dels ock

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen angivna riktlinjer; samt

- 2) för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa
 - a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 93,000,000 kronor;
 - b) till Kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 34,000,000 kronor.

Vid propositionen fogade författningsförslag äro av följande lydelse:

F ö r s l a g

till

**Förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 28 juni 1941
(nr 488) angående mjölkavgift.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 28 juni 1941 angående mjölkavgift skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1942 tills vidare till och med den 30 juni 1943.

F ö r s l a g

till

**Förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935
(nr 279) angående slaktdjursavgift.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 7 juni 1935 angående slaktdjursavgift skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1942 tills vidare till och med den 30 juni 1943.

F ö r s l a g

till

**Förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937
(nr 369) angående utförselbevis för råg och vete.**

Härigenom förordnas, att förordningen den 11 juni 1937 angående utförselbevis för råg och vete skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 september 1942 till och med den 31 augusti 1943.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 53 av herr *Ohlin m. fl.*, likalydande med II: 91 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, vari yrkats, att producentbidraget på mjölk från den 1 januari 1942 måtte utgå med 4 öre pr kg för en årskvantitet av högst 6,000 kg.

2) I: 152 av herr *Ohlin*, likalydande med II: 208 av herr *Svensson* i Ljungskile, vari yrkats att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning rörande möjligheterna att under nästa budgetår genomföra en minskning av de statliga subventioner, som åsyfta en generell sänkning av livsmedelspriserna, och rörande dessas subventioners utbyte i mån av behov mot vidgade sociala prisrabatter;

3) I: 284 av herr *von Heland m. fl.*, vari hemställts, att principerna för jordbrukets prisreglering måtte så utformas, att en något större skörd icke medför ett försämrat produktpris, att prissättning i produktionsstimulerande syfte icke måtte få bäras av jordbrukets mindre gynnsamt ställda produktionsgrenar, utan medel därför genom särskilda åtgärder tillföras jordbruksregleringen, att i samband med omprövning av äggregleringen erforderliga prisförbättringar genomföras, varigenom rättvisa beredes producenterna och regleringens effektivitet tryggas, samt att jordbrukets ekonomiska och fackliga organisationer i fråga om prissättning på sina produkter tillerkännas motsvarande avtalsrätt, som industriarbetarorganisationerna beträffande medlemmarnas ekonomiska intressen;

4) I: 291 av herrar *Ohlin* och *Albertsson*, likalydande med II: 427 av herrar *Svensson* i Ljungskile och *Barnekow*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 319 måtte taga hänsyn till i motionerna anförda synpunkter;

5) II: 30 av herr *Petterson* i Rosta *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen måtte besluta *dels* att fastställa ett inlösningspris å 1942 års skörd av vårråg och vårveete av 35 kronor per deciton, *dels* att odlare av matpotatis må erhålla en arealpremie av 3 kronor per ar intill högst 50 ar tillhörande samma odlare;

6) II: 419 av herr *Hammarlund m. fl.*, vari framställts samma yrkande som i motionen I: 284;

7) II: 420 av herr *Lindmark m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 319 måtte beakta i motionen anförda synpunkter i syfte att öka mjölkproduktionen i Sveriges fyra nordligaste län genom så utformade bidrag, att de ej endast öka dess nuvarande lönsamhet utan även stimulera till produktionsökning.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, får utskottet hänvisa till dessa.

Över de vid riksdagens början väckta förberörda motionerna, nämligen I: 53 och II: 91, I: 152 och II: 208 samt II: 30, har utskottet inhämtat yttrande från statens livsmedelskommission.

Statens livsmedelskommission har i skrivelse den 10 april 1942 framlagt förslag till prisreglerande åtgärder m. m. på jordbrukets område.

I *propositionen* har lämnats *dels* en översikt över hittills vidtagna åtgärder (sid. 4—30), *dels* vissa statistiska översikter (sid. 30—42), *dels* en redogörelse för livsmedelskommissionens förslag till fortsatta regleringsåtgärder (sid. 42—75), *dels* en redogörelse för yttrande i ämnet av statens priskontrollnämnd (sid. 75—79), *dels ock* en redogörelse för förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m. (sid. 80—85). Utskottet tillåter sig att i berörda delar hänvisa till propositionen.

Departementschefens anförande.

De två senaste årens svaga skördar ha avsevärt försämrat landets försörjningsläge. Landets reserver av livsmedel, vilka vid krigsutbrottet voro betydande, ha högst väsentligt nedgått. Det är därför en fråga av utomordentlig vikt, att jordbruksproduktionen upprätthålles och i möjligaste mån utvidgas. Vid utformningen av statsmakternas ekonomiska politik på jordbrukets område efter utbrottet av det nu pågående kriget har man å ena sidan sökt hålla prisen på jordbrukets produkter inom sådana gränser, att en inflationsartad utveckling förhindrades. Man har sålunda eftersträvat att icke tillåta priserna stiga utöver den nivå, som är nödvändig för att de ökade produktionskostnaderna skola kunna täckas. Å andra sidan har vid prissättningen måst beaktas nödvändigheten av att under rådande läge upprätthålla och i den mån så är möjligt öka produktionen. Livsmedelskommissionen har i sitt nu framlagda förslag till åtgärder under nästkommande regleringsår icke föreslagit några mera vittgående ändringar i det hittills tillämpade regleringsystemet. Såsom jag i anförande till statsrådsprotokollet vid tillkallande av sakkunniga rörande grunderna för prissättning å jordbrukets produkter erinrat ha de senaste två åren priserna för flertalet av jordbrukets produkter fastställts först sedan skörderesultatet för hela landet kunnat något så när överblickas. Själva prisavvägningen har härvid skett med utgångspunkt från principen att jordbruket i sin helhet skulle vid normala väderleksförhållanden erhålla full täckning för sedan krigsutbrottet inträdda kostnadsstegringar. Av denna princip för prisavvägningen har ansetts följa att en genom ogynnsamma väderleksbetingelser uppkommen dålig skörd borde medföra en högre prissättning å produkterna eller ock föranleda andra särskilda åtgärder från statsmakternas sida i syfte att bereda jordbruket kompensation för den genom dålig skörd förorsakade nedgången i inkomsterna, varvid man emellertid utgått från att jordbruket skulle bära en del av inkomstminskningen. Å andra sidan har man även förutsatt, att prisläget skulle jämkas nedåt vid en god skörd men att jordbruket likväl skulle tillåtas draga fördel av ett sådant skördeutfall. Även under kommande regleringsår torde samma principer vid prissättningen böra följas.

Ehuru det givetvis ur flera synpunkter vore önskvärt, att produktionspri-

serna kunde bestämmas redan före odlingssäsongens början, såsom t. ex. skett i fråga om sockerbetor, anser jag likväl i likhet med kommissionen knappast möjligt att på ett tillfredsställande sätt fixera priserna förrän skördeutfallet något så när kan överblickas. En priskalkyl, som uppgjordes redan före odlingssäsongens början, bleve i många avseenden osäker. Liksom föregående år har emellertid framlagts en prisskala för de viktigare grödorna, avsedd att till ledning för jordbrukarna visa den inbördes prisrelationen mellan de olika produkterna. Genom beslut den 1 april 1942 har denna prisskala fastställts. Enligt denna skola följande prisrelationer gälla för 1942 års skörd:

Svarthavre grundpris	= s
Vithavre	= s + 0.5 öre
Blandsäd	= s + 2 »
Korn	= s + 5 »
Råg	= s + 8 »
Höstvete	= s + 8 »
Vårvete	= s + 9 »
Hö	= 0.7 s.

Utöver de i skalan angivna priserna för vårvete och korn skall enligt Kungl. Maj:ts beslut utbetalas en odlingspremie av för vårvete 40 kronor för hektar och för korn 50 kronor för hektar. Odlingspremien för korn skall dock endast utgå inom de landsdelar, där utfodringsförbud beträffande korn är rådande.

Såsom förut berörts har under de senaste åren tillämpats den principen, att jordbruket såsom helhet betraktat skall vid normal skörd erhålla full täckning för de kostnadsstegringar, som inträtt sedan krigsutbrottet. I överensstämmelse härmed ha de beräkningar, som tjänat till ledning för prissättning, avsett förändringar i jordbrukets sammanlagda inkomster och kostnader. Denna metod kan anses tillfredsställande om kostnadsstegringarna liksom prishöjningarna ske likformigt för olika produkter. Är däremot produktionskostnadsstegringen väsentligt olikartad för olika produkter eller höjas produktpriserna vid lika stegring av produktionskostnaderna olikartat, torde de jordbrukare, vilka på grund av sina produktionsbetingelser huvudsakligen äro hänvisade till vissa odlingar, kunna bli lidande. Så kan bli fallet när av försörjningspolitiska skäl priserna på vissa jordbruksprodukter avvägas i annan inbördes relation än tidigare eller det för vissa slag av grödor, vilkas odling statsmakterna önska stimulera, fastställas förhandspriser, som tillföra vederbörande odlare en större merinkomst än den som motsvarar kostnadsstegringen. Om denna merinkomst skall rymmas inom den mot jordbrukets totalkostnad svarande inkomstsumman, kommer det att medföra att priserna på andra produkter kunna bli lägre än deras produktionskostnader skulle motivera. De av mig nu berörda frågorna har jag funnit böra underkastas närmare utredning av förutnämnda sakkunniga. Dessa skola även verkställa sådan preliminär undersökning rörande jordbrukets inkomster och kostnader för regleringsåret 1942/43, som tidigare utförts av livsmedelskom-

missionen, samt framlägga resultatet av denna undersökning så tidigt, att densamma kan bliva till ledning för fastställandet instundande höst av priserna å jordbruksprodukter av 1942 års skörd. Det synes önskvärt, att nämnda preliminära undersökning färdigställs i sådan tid, att man med ledning av densamma kan om möjligt redan i augusti månad fastställa priserna på såväl spannmål som mjölk. Avsikten är att de sakkunniga tillika skola pröva huruvida de hittillsvarande beräkningsgrunderna kunna anses giva ett riktigt uttryck för inkomst- och kostnadsförändringarna inom jordbruket.

I propositionen till 1941 års riksdag angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anförde jag bland annat, att jag utgick från att statsmakterna, då fredliga förhållanden inträdde skulle vara beredda att föra en jordbrukspolitik, som skänker landets jordbruk, bedrivit efter rationella metoder, full lönsamhet. I jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlåtande gjordes ett liknande uttalande. I anslutning härtill har jag i det förut nämnda statsrådsanförandet påpekat, att enighet råder därom att de prisreglerande åtgärderna icke anses böra sättas ur kraft och avlösas av fri prisbildning under oreglerad konkurrens från importerade jordbruksprodukter. Där emot syntes det behöva närmare klarläggas både vilken betydelse som borde inläggas i kravet på att jordbruket skall vara bedrivit efter rationella metoder och hur önskemålet om full lönsamhet borde uppfattas vid en avvägning mellan de intressen som företrädas av olika näringsgrenar och olika befolkningsgrupper.

Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse under de allmänna synpunkterna på jordbruksregleringens handhavande även upptagit frågan om rabatternas bibehållande. Jag torde i detta sammanhang endast böra ingå på de rabatter, som avse att nedbringa priset på fodercellulosa och oljekraftfoder. Såsom kommissionen framhållit skulle riven fodercellulosa, därest rabatter ej förekommit, i år ha betingat ett pris av i genomsnitt 24 öre per kilogram. Tillverknings- och distributionskostnaderna ha för en del av cellulosan utgjort cirka 29 öre per kilogram. Under samma förutsättning skulle även priset på oljekraftfoder ha legat mycket högt. Till belysande härav må nämnas att en del av de partier oljekraftfoder, som importerats under innevarande konsumtionsår, har inköpts till ett pris av 60 kronor per deciton eller däröver, vilket avsevärt överstiger utförsäljningspriset. Det genomsnittliga inköpspriset på de lager oljekraftfoder, som finnas inom landet eller inköpts för hemtransport under den närmaste tiden, blir omkring 45 kronor per deciton. De angivna priserna å fodercellulosa och kraftfoder skulle innebära väsentligt höjda produktionskostnader för mjölk; icke minst för jordbrukare inom missväxtområden skulle det medföra betydande svårigheter om kraftfoderpriset sattes så högt. Det torde därför vara nödvändigt att staten lämnar bidrag för att nedbringa anskaffningskostnaderna för ifrågavarande för jordbruket behövliga förnödenheter. I syfte att begränsa statsutgifterna för ändamålet har emellertid livsmedelskommissionen

föreslagit att en viss höjning av inköpspriset för jordbrukare skall ske. Till denna fråga återkommer jag i det följande.

I anslutning till vad som gällt under den tid, som förflutit sedan krigets utbrott, förordar jag även nu, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att handha jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle härvid finnas påkallat att vidtaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter jag emellertid, att riksdagen höres, då detta utan olägenhet kan ske.

Då några som helst möjligheter att bedöma det nuvarande kristillståndets varaktighet icke förefinnas, anser jag lämpligast, att liksom hittills skett samtliga nu gällande regleringsanordningar på ifrågavarande område bibehållas, även om en del av dem icke kan tillämpas under den tid kriget pågår. Jag förordar därför, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna ävensom andra av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, förlängas på ytterligare ett år.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande spörsmålen torde jag få övergå till att angiva de grunder, som i fortsättningen böra tillämpas beträffande regleringen av priserna å vissa viktigare jordbruksprodukter. I fråga om de åtgärder, som i prisrabatterande syfte kunna befinnas påkallade, framlägger chefen för folkhushållningsdepartementet denna dag förslag för Kungl. Maj:t.

Mjolk- och matfetsregleringen.

De statliga ingripandena på förevarande område avse dels att reglera handelen med och förbrukningen av matfett och ost och dels att reglera producent- och konsumentpriserna samt vissa därmed sammanhängande frågor. De handels- och förbrukningsreglerande åtgärderna torde i detta sammanhang icke behöva upptagas till närmare behandling.

Genom den i samband med standardiseringen av mjölkens fetthalt genomförda omläggningen av mjölkbidragssystemet, enligt vilket mjölkpristillägg utdelas per kilogram mjölkfett, har såsom framgår av vad förut anförts förhållandevis större lönsamhet inträtt i fråga om konsumtionsmjölken än beträffande produktmjölken. I likhet med kommissionen håller jag före, att den relation som nu råder bör bibehållas i stort sett oförändrad även under nästa regleringsår, då därigenom möjligheterna att tillgodose de större konsumtionsorternas mjölkbehov torde förbättras.

Ett annat spörsmål som diskuterats av livsmedelskommissionen i dess skrivelse är frågan om återgång till det tidigare tillämpade systemet med differentiering av mjölkpristilläggen mellan olika prisutjämningsdistrikt. Frågan har upptagits i anledning av en framställning i ämnet från mjölkcentralen. Framställningen har emellertid icke biträtts av vare sig svenska mejeriernas riksförening eller Sveriges lantbruksförbund. I likhet med livsmedelskom-

missionen och nämnda sammanslutningar anser jag en dylik återgång till differentiering av mjölkpristilläggen icke lämplig. En återgång till nämnda system synes för övrigt enligt vad utredningen giver vid handen icke bliva till större gagn för mjölkcentralen. De svårigheter, som mjölkcentralen har att kämpa med, synas icke kunna tillskrivas det nu tillämpade systemet för mjölkregleringen. Emellertid synas de senaste årens missväxt och andra med mjölkförsörjningen sammanhängande faktorer ha medfört ett besvärligt ekonomiskt läge för producenterna inom mjölkcentralens tillförseleområde. I viss mån torde dock detta även sammanhänga med att den ökade efterfrågan på konsumtionsmjölk förorsakat mjölkcentralen betydande extra kostnader för Stockholms förseende med mjölk. Då det icke ansetts skäligt, att kostnaderna härför skola drabba producenterna, utgår redan för närvarande ersättning härför i form av s. k. regleringskostnadstillägg. I likhet med livsmedelskommissionen anser jag billigheten kräva att dessa bidrag utgå även i fortsättningen.

Beträffande mjölkpristilläggets storlek är jag enig med livsmedelskommissionen därom, att detta icke bör bestämmas förrän längre fram, om möjligt samtidigt med prissättningen av spannmål. Kommissionen har, med utgångspunkt från ett tillägg för produktmjölk av 28 öre per kilogram mjölkfett och ett tillägg för konsumtionsmjölk av 42 öre per kilogram mjölkfett, beräknat kostnaderna för nämnda tillägg till i runt tal 34 miljoner kronor, därav 22.5 miljoner kronor belöpa på produktmjölken och 11.5 miljoner kronor på konsumtionsmjölken.

Jag kan även biträda livsmedelskommissionens förslag, att de bidrag, som för närvarande utbetalas till mejerierorganisationerna på vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning upphöra och mjölkpriset å dessa orter i stället tillåtes stiga med ett mot subventionen svarande skäligt belopp.

Mot livsmedelskommissionens förslag att det inom vissa norrländska län utöver mjölkpristillägget utgående tillägget å 40 eller 60 öre per kilogram mjölkfett skall utbetalas även under nästa regleringsår, har jag intet att erinra. Kostnaderna härför ha av kommissionen beräknats till i runt tal 5 miljoner kronor.

För närvarande utgå vissa bidrag för täckande av de av produktionsminskningen föranledda kostnaderna för mjölktilförseln till de större konsumtionsorterna. I sådant syfte utgå dels de s. k. merfraktsbidragen, dels s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, dels ock bidrag till upphållande av mejeriernas körlinjer inom de områden där på grund av den minskade mjölkproduktionen transportkostnaderna per kilogram mjölk starkt ökat. I den mån nu berörda bidrag och ersättningar visa sig vara erforderliga även under nästa regleringsår för att kunna på ett tillfredsställande sätt lösa mjölkförsörjningsproblemet, anser jag i likhet med livsmedelskommissionen att medel för ändamålet böra beräknas även för nästa regleringsår. Med hänsyn till svårigheterna att överblicka läget i fråga om mjölkförsörjningen

under det kommande året möter det uppenbarligen vissa vanskligheter att närmare kunna beräkna medelsåtgången. Livsmedelskommissionen har för sin del ansett, att densamma bör beräknas till 6 miljoner kronor. Beräkningarna föranleda icke någon erinran från min sida. Såsom kommissionen framhållit torde hinder icke böra möta, att de nu ifrågavarande medlen, om så skulle finnas erforderligt, även få användas för tillgodoseende av andra ändamål än förut nämnda, som kunna finnas vara av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande under nu rådande kristid.

Även systemet med pristillägg för lantsmör torde böra gälla under nästa regleringsår. Kostnaderna för dessa pristillägg och omhändertagandet av lantsmör torde kunna såsom livsmedelskommissionen uttalat uppskattas till i runt tal 2 miljoner kronor.

Vad angår producentbidraget har kommissionen föreslagit att bestämmelserna rörande detta skola förbli oförändrade under nästa regleringsår. I likhet med kommissionen anser jag mig icke kunna tillstyrka någon höjning av bidragets storlek eller minskning av den årskvantitet varpå bidraget beräknas. Bestämmelserna härom torde därför böra förbli oförändrade även under det kommande året.

Vid åtnjutandet av mjölkbidrag äro för närvarande knutna vissa villkor, bland andra, att vederbörande mejeri då livsmedelskommissionen på grund av försörjningsläget beträffande konsumtionsmjölk eller mejeriprodukter å viss ort eller inom visst område så finner påkallat, i den omfattning och på de villkor kommissionen föreskriver, skall leverera mjölk eller mejeriprodukter till berörda ort eller område. Mejeri skall därjämte, därest detsamma önskar erhålla mjölkpristillägg, även i övrigt vara skyldigt att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter livsmedelskommissionen kan finna erforderliga för åstadkommande av en med hänsyn till försörjningsläget ändamålsenlig fördelning av eller prissättning på mjölk eller mejeriprodukter. Då uppfyllandet av nu nämnda villkor är av stor betydelse för mjölkförsörjningsproblemets lösande och mejeriernas riksförening i vissa fall icke har möjlighet att dirigera leveranserna, synas skäl tala för ett genomförande av kommissionens förslag att knyta de viktigaste av ifrågavarande villkor vid rätten att överhuvud taget bedriva mejerirörelse samt i samband därmed straffbelägga brytande av villkoren. Därest så skulle visa sig behöfligt, torde alltså kommissionens förslag böra genomföras, varvid det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga författningsbestämmelser i ämnet. I samband härmed torde möjligheter också böra beredas kommissionen att ålägga mejeri, som medverkar vid distributionen av konsumtionsmjölk, att i viss utsträckning deltaga i utjämning av frakter och vissa andra kostnader till förmån för de större konsumtionsorternas förseende med konsumtionsmjölk. Denna utjämning torde i enlighet med vad kommissionen föreslagit lämpligen kunna ske på det sättet, att de närmast konsumtionsorten belägna mejerierna åläggas att erlægga en utjämningsavgift, vilken bör komma till användning för utbetalande av kostnadsbidrag till de i ytterområdena belägna mejerierna. Avgiftens storlek bör fastställas av livsmedelskommissionen efter hö-

rande av mejeriernas riksförening och torde ej böra få överstiga den merförtjänst, som vederbörande mejeri efter avdrag av normala mejeri- och distributionskostnader kan betinga sig vid försäljning av mjölken för direkt konsumtion i stället för att bereda produkter av densamma. I intet fall torde avgiften böra få överstiga 2 öre per kilogram konsumtionsmjölk.

Reglering av andra animaliska produkter än mjölk.

Livsmedelskommissionen har i fråga om fläsk- och köttregleringen icke framfört några förslag till nya regleringsåtgärder. De nuvarande åtgärderna torde böra äga tillämpning även under nästa regleringsår. Kommissionen har framhållit, att med hänsyn till den minskade nedslaktningen en ökad knapphet på kött vore att emotse. Därest foderskörden icke bleve särskilt svag, torde man dock å andra sidan kunna räkna med någon ökning i fläskproduktionen. Emellertid torde man få utgå från att den sammanlagda tillgången på kött och fläsk blir betydligt lägre än under innevarande regleringsår.

I fråga om regleringen av äggmarknaden har kommissionen i sin skrivelse lämnat en redogörelse för de omständigheter av skilda slag, som föranlett den under de gångna månaderna framträdande bristen på ägg i marknaden. Kommissionen har ansett, att den nuvarande regleringen av äggmarknaden tills vidare bör ske efter i huvudsak samma bestämmelser som för närvarande samt att det nu gällande äggpriset bör bibehållas oförändrat under våren och sommaren 1942. Vad kommissionen anfört rörande äggpriset föranleder ingen erinran från min sida. Rörande äggregleringen i övrigt torde kommissionen med aktgivande på utvecklingen ha att företaga de jämkningar, som kunna finnas påkallade.

Brödsäds- och fodermedelsregleringen.

Vid utgången av löpande regleringsår torde någon större del av de hittillsvarande reservlagren av brödspannmål icke finnas kvar. Någon import av större omfattning torde man icke böra räkna med i fråga om vare sig spannmål eller fodermedel. Den nuvarande regleringen måste alltså uppenbarligen även upprätthållas under nästa regleringsår. Beträffande bestämmelserna för regleringen torde dessa i stort sett böra bibehållas oförändrade. Såsom kommissionen framhållit läser emellertid den närmare utformningen av regleringen icke kunna redan nu bestämmas, utan detta torde få ske först när storleken av den blivande skörden åtminstone preliminärt kan beräknas. Sålunda torde man icke förrän vid en senare tidpunkt kunna bestämma huruvida avstående av korn till det allmänna under nästa regleringsår måste påfordras i samma utsträckning som under det löpande. I fråga om vete och råg torde jordbrukarna liksom för närvarande böra till det allmänna avstå i stort sett allt vad de icke behöva för förmalning mot förmalningskort eller för utsäde.

Beträffande betalningsvillkoren för brödspannmål har livsmedelskommissionen föreslagit vissa jämkningar i förhållande till nu tillämpad praxis. Inom Götaland, Svealand och Gävleborgs län tillämpas för närvarande en anordning enligt vilken de för brödspannmål fastställda normalpriserna skola avse leverans fritt å den i förhållande till brödsädens lagringsplats närmaste av vissa av livsmedelskommissionen fastställda prisorter. Enligt kommissionens mening tala flera skäl för att prisortssystemet övergives och leverans av brödsäd i stället medgives förutom vid kvarn, på samma sätt som för närvarande gäller i fråga om fodersäden, d. v. s. på varje ort, där varan kan av auktoriserad spannmålshandlare mottagas. Livsmedelskommissionen har framhållit, att genom förslaget realiserande större enhetlighet skulle ernås, vilket framför allt får betydelse då även korn — vilket sädeslag i regleringstekniskt hänseende sammanföres med fodersädsgruppen — måste tagas i anspråk för utdrygande av den egentliga brödspannmålen. Det nuvarande systemet synes enligt vad kommissionen uttalat icke heller bland lantbrukarna själva anses tillfredsställande, då dessa numera icke fritt äga disponera över sina saluöverskott utan äro pliktiga att avstå detta till det allmänna. Med hänsyn till det anförda finner jag mig kunna biträda livsmedelskommissionens förslag i nu förevarande fråga.

Såsom kommissionen föreslagit bör även i år till utgångspunkt för brödsädsregleringen läggas deklARATIONER från jordbrukarna angående deras skördeutfall. Riktigheten av deklARATIONERNA torde i viss mån kunna kontrolleras genom jämförelse med de resultat, som framkomma vid de genom myndigheternas försorg verkställda, även ur andra synpunkter nödvändiga skördeuppskattningarna.

I anslutning till vad livsmedelskommissionen anfört torde den i 4 § sista stycket förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution omförmälda mjöltypskommissionens verksamhet tills vidare böra inställas till dess normala förhållanden på importmarknaden återinträda.

Beträffande fodersädsregleringen torde i princip liksom förra året böra gälla att jordbrukarnas avstående av fodersäd om möjligt bör baseras på storleken av icke endast vederbörandes fodersädsodling utan även de sammanlagda av honom för odling av fodermedel av olika slag utnyttjade arealerna. Såsom kommissionen framhållit blir frågan, huruvida denna plan låter sig genomföras under nästa skördeår eller om även då en anordning liknande den i år begagnade måste tillämpas, beroende av det kommande skördeutfallet. Det är emellertid synnerligen önskvärt, att jordbrukarna så snart som möjligt efter inträdet av det nya produktionsåret erhålla kännedom om den leveransplikt å fodersäd, som skall åvila dem. Även i detta hänseende kunde till följd av det dåliga skördeutfallet under förra året de då tilltänkta planerna icke genomföras.

Även i år torde i enlighet med vad kommissionen anfört skördeuppskattningar böra äga rum. Dessa uppskattningar äro av betydelse för erhållande av utgångspunkten för bestämmandet av de kvantiteter fodersäd, som böra och kunna avstås till det allmänna. Såsom förut berörts möjliggöra de dess-

utom en kontroll av de deklarationsuppgifter, som skola lämnas av jordbrukarna. Uppskattningarna torde i huvudsak kunna äga rum på samma sätt som under förra året. Möjligen torde även i år bliva erforderligt med en kompletterande skördeuppskattning under sensommaren. Denna fråga kan emellertid icke avgöras förrän längre fram på sommaren, då en allmän bild av årsväxten kan erhållas.

I fråga om anskaffande av fodercellulosa för nästa regleringsår har man vid överläggningar mellan representanter för statens industrikommission och livsmedelskommission utgått från att under tiden 1 juli 1942—30 juni 1943 skall tillverkas en grundkvantitet av 550,000 ton fodercellulosa. De sålunda uppdragna riktlinjerna för fodercellulosatillverkningen föranleda icke någon erinran från min sida. Därest icke skördeutfallet skulle bliva särskilt ojämnt, synas kommissionens förslag rörande bestämmelser om tillhandahållandet av fodercellulosa under det kommande konsumtionsåret kunna godtagas. Det torde vara lämpligt att en tilldelningsperiod för fodercellulosa förlägges till sommaren, då det skulle stå jordbrukarna fritt att även om det icke för dem föreligger ett aktuellt behov av fodercellulosa likväl rekvirera sådan vara. Genom denna anordning torde en jämnare fördelning av transporter kunna komma till stånd. Såsom livsmedelskommissionen uttalat, torde man under kommande konsumtionsår icke kunna räkna med att järnvägsvagnar skola kunna ställas till förfogande för ifrågakvarande transporter i samma utsträckning som hittills.

Med hänsyn till den minskade tillgången på oljekraftfoder synes ofrånkomligt, att en icke obetydlig minskning sker av de procentsatser, varmed oljekraftfoder för närvarande lämnas såsom tillskott till fodercellulosa. Hur stor denna minskning blir kan ännu icke överblickas. I likhet med livsmedelskommissionen anser jag, att tilldelningen av oljekraftfoder såsom tillskott till fodercellulosa medför så stora fördelar att den såvitt möjligt bör bibehållas. Emellertid är det även av stor betydelse att en viss kvantitet oljekraftfoder finnes tillgänglig för tilldelning direkt till jordbrukare inom sådana områden av landet, där tillförsel av äggvita är nödvändig för att tillgängliga kolhydratrika fodermedel skola kunna utnyttjas så fullständigt som möjligt.

Såsom livsmedelskommissionen framhållit är tilldelningen av kli för utfodringsändamål beroende av, förutom importmöjligheterna, de föreskrifter om utmalningen vid kvarnarna, som med hänsyn till brödförsörjningen befinnas erforderliga.

Genom den ställning med avseende å handhavandet av inköps-, lagrings- och försäljningsverksamheten i fråga om brödsäd och fodermedel, som svenska spannmålsaktiebolaget fått, är en beräkning av de med brödsäds- och fodermedelsregleringarna förenade kostnaderna liktydig med en uppskattning av bolagets kostnader för handhavandet av nysberörda verksamhet. Livsmedelskommissionen har i anslutning till en av bolaget verkställd beräkning rörande kostnaderna för dess verksamhet under tiden 1 september 1942—31 augusti 1943 gjort en uppskattning av kostnaderna. Enligt denna skulle kostnaderna under nämnda tid komma att uppgå till omkring 120

miljoner kronor. Beräkningarna giva bland annat vid handen, att kostnaderna för omsättningen av brödsäd — under förutsättning att såsom jag tidigare tillstyrkt, prisortsystemet icke längre bibehålles vilken ändring innebär en beräknad kostnadsökning på 2.4 miljoner kronor — skulle bliva 7.5 miljoner kronor. Kostnaderna för omsättning av fodersäd ha uppskattats till omkring 12 miljoner kronor. Härvid har man utgått ifrån att 1942 års skörd bleve av normal storlek och en del därav exempelvis 100,000 ton upplades såsom reservlager. För lagerhyra har kommissionen räknat med något över 3 miljoner kronor. Under förutsättning att sammanlagt 80,000 ton oljekraftfoder omsattes, har kommissionen beräknat spannmålsbolagets kostnader med avseende å verksamheten med oljekraftfodret till 17 miljoner kronor. Beräkningen är såsom kommissionen påpekat beroende av vilket pris som kommer att gälla för inköp och försäljning av ifrågavarande vara. Härutinnan har kommissionen räknat med, att inköpspriset skulle bliva genomsnittligen 500 kronor per ton, vartill komma bolagets kostnader för omsättning 40 kronor per ton, samt att försäljningspriset skulle höjas från 280 till 330 kronor per ton. En förlust för det allmänna av 210 kronor per ton skulle alltså uppstå härvid. Bolagets kostnader för handhavandet av fodercellulosaregleringen har av kommissionen uppskattats till 63 miljoner kronor. Kommissionen har härvid utgått ifrån att cirka 600,000 ton melasserad och mineraliserad riven fodercellulosa (»cellfor MM») skulle omsättas och att de sammanlagda anskaffningskostnaderna skulle uppgå till i runt tal 163 miljoner kronor. Försäljningspriset har kommissionen icke ansett nu böra definitivt fastställas. Vid beräkningarna har kommissionen emellertid utgått från ett pris av under sommaren 16 kronor för deciton och därefter av 17 kronor per deciton. Det lägre priset under sommaren är avsett att stimulera till inköp under denna tid av skäl som jag förut berört. I anslutning till denna prisberäkning torde böra framhållas, att småbrukare med flera andra kreatursinnehavare kunna erhålla en betydande rabatt därå genom att utnyttja dem eventuellt tilldelade rabattkort för matfett och mjölk. Vid ett pris på fodercellulosa av 17 öre per kilogram är enligt kommissionens förslag avsikten att rabattkortsinnehavare skola kunna utnyttja en rabattkupong för inköp av 5 kilogram fodercellulosa och därvid erhålla rabatt med 7 à 8 öre per kilogram. Försäljningsintäkterna för fodercellulosa skulle om utförsäljningspriset sättes vid nyssnämnda nivå enligt kommissionens beräkningar komma att uppgå till cirka 100 miljoner kronor. I övrigt har kommissionen beräknat att bolaget skulle ha kostnader i följande hänseende, nämligen för omsättning av diverse andra importerade varor än oljekraftfoder 5 miljoner kronor, för omsättning av diverse inhemska varor som förut icke särskilt nämnts likaledes 5 miljoner kronor, för personal och kontor m. m. omkring 2 miljoner kronor samt för räntor något över 5 miljoner kronor. Kommissionens nu berörda kostnadsberäkning, vilken givetvis i viss utsträckning måste grunda sig på osäkra faktorer, giver icke anledning till erinran från min sida. Hinder torde icke lära möta för spannmålsaktiebolaget att, såsom livsmedelskommissionen föresla-

git, av nu ifrågavarande medel bestrida kostnaderna för insamling av hjälpfoder.

Såsom kommissionen framhållit torde kunna övervägas en mindre höjning av priset på råg- och vetekli från det nuvarande priset 16 kronor 50 öre till 18 kronor per deciton. En dylik prishöjning synes emellertid böra föranleda en sänkning av den till kvarnarna utgående förmalningsersättningen med omkring 15 öre per deciton. En sänkning till 12 kronor per deciton torde däremot kunna ifrågakomma beträffande priset å havrekli, vilket nu är 16 kronor per deciton vid försäljning till förbrukare.

Potatisregleringen.

Såsom förut framhållits har det befunnits nödvändigt att lämna viss garanti beträffande priset å matpotatis, varvid tillika vissa bestämmelser fastställts för inlösen av dylik potatis. De förändringar, som livsmedelskommissionen nu föreslagit i fråga om regleringen av potatis beröra endast de organisatoriska förhållandena på detta område. Såsom kommissionen framhållit handhas de nuvarande regleringsåtgärderna av två skilda organ, nämligen livsmedelskommissionen, som har ansvaret för försörjningen med matpotatis, samt statens potatismjölslänämnd, som har sin verksamhet inriktad på landets försörjning med potatisstärkelse och fabrikspotatis. Givet är att vissa fördelar och förenklingar ur organisatorisk synpunkt skulle vinnas om dessa två organs verksamhet kunde sammanföras. Behovet av enhetlig ledning torde bliva alltmera framträdande ju mer krisen skärpes och de reglerande ingreppen även på detta område bliva flera och mera djupgående. Såsom kommissionen framhållit torde en enhetlig ledning vara önskvärd bland annat för att stimulera odlingen och möjliggöra en riktig avvägning av huru stora kvantiteter potatis som böra disponeras för olika ändamål. Med hänsyn härtill och då statens potatismjölslänämnd enligt vad jag inhämtat icke har något att däremot erinra, kan jag biträda livsmedelskommissionens förslag om överförande till kommissionen under den tid detta av försörjningspolitiska skäl kan anses påkallat av de befogenheter som tillkommit statens potatismjölslänämnd.

Konstgödselregleringen.

Någon förändring i konstgödselregleringen synes icke böra företagas. Livsmedelskommissionen torde böra träffa avtal om förlängning av giltigheten av nu gällande avtal med fabrikena och importörerna. En viss höjning av utförsäljningspriserna på ifrågavarande produkter torde bliva nödvändig. Såsom kommissionen framhållit föreligga stora svårigheter att beräkna medelsbehovet för konstgödselclearingen under nästa år, då man ännu icke känner import- och tillverkningspriserna. Samma belopp, som behövts för innevarande år eller 5 miljoner kronor, torde dock vara tillräckligt.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av de två senaste budgetåren medgavs, att ett belopp av 900,000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår medel böra finnas tillgängliga för ifrågavarande ändamål. Ett belopp av 900,000 kronor torde vara lämpligt.

Den omläggning av studiegårdsverksamheten som föreslagits av vall- och mosskulturföreningen samt tillstyrkts av lantbruksstyrelsen och lantbrukshögskolans styrelse finner jag lämplig och ändamålsenlig. Kostnaderna för statsverket komma härigenom att kunna avsevärt nedbringas utan att dock nyttan av verksamheten förringas. Vad angår medelsbehovet för verksamhetens upprätthållande torde detta för budgetåret 1942/43 kunna beräknas till 31,250 kronor. Av detta belopp avse 7,750 kronor arvode till driftsledaren, 6,000 kronor resekostnader för denne, 1,000 kronor resekostnader för vall- och mosskulturföreningens övriga tjänstemän, 1,500 kronor bokföringskostnader, 12,000 kronor ersättning till 12 gårdsägare samt 3,000 kronor övriga kostnader. Det torde vara lämpligt att studiegårdsverksamheten liksom vall- och mosskulturföreningens övriga verksamhet står under lantbruksstyrelsens överinseende. Såsom i flera yttranden framhållits, bör tillses, att den nya verksamheten icke undanskjuter vall- och mosskulturföreningens övriga uppgifter. För ifrågavarande verksamhets igångsättande och organiserande medgavs, att av de medel som för budgetåret 1941/42 ställdes till förfogande för särskilda åtgärder för jordbruket i Norrland skulle få disponeras ett belopp av 21,000 kronor. Härför torde emellertid ytterligare omkring 12,000 kronor bliva behövlige avseende, bland annat, resor för studiegårdarnas utväljande m. m. samt vissa karteringsarbeten på gårdarna. Liksom föregående år synas för verksamheten erforderliga medel kunna disponeras från de medel som avses för särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

För vissa arbeten avseende bekämpandet av ogräs medgavs, att ett belopp av 15,000 kronor finge användas av de medel som för budgetåret 1941/42 av livsmedelskommissionen avsetts till diverse kostnader. För de igångsatta arbetenas fortsättande har lantbrukshögskolans styrelse för nästa budgetår begärt sammanlagt 16,500 kronor. Med hänsyn till önskvärdheten av att få arbetena, vilka i nuvarande läge torde vara betydelsefulla, slutförda förordar jag, att det härför äskade beloppet liksom skett under löpande budgetår må disponeras av de medel för nästa budgetår, som avsetts till diverse utgifter. Jag tillstyrker likaledes, att de av livsmedelskommissionen föreslag-

na åtgärderna för bekämpande av potatisbladmögel komma till stånd samt att för ändamålet av de medel, som ställas till svenska spannmålsaktiebolagets förfogande, må disponeras ett belopp av 355,000 kronor.

Anslagsäskanden m. m.

Kostnaderna för de föreslagna reglerings- och rabatteringsåtgärderna bliva delvis beroende av skördeutfallet och av den inkomstsumma, som detta vid nuvarande prisläge kan komma att tillföra jordbrukets utöfvare. Tills vidare saknas anledning att frångå de i den föregående redogörelsen gjorda antagandena och kostnadsbeloppet skulle med dessa utgångspunkter uppgå till sammanlagt 218 miljoner kronor. Av detta belopp belöpa 39 miljoner på mjölkpristillägg, 6 miljoner på särskilda bidrag för mjölk såsom regleringskostnadstillägg m. m., 2 miljoner på pristillägg för lantsmör, 44 miljoner på producentbidrag, 5 miljoner på prisclearing för konstgödselmedel, 120 miljoner på svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet samt 2 miljoner å diverse kostnader. Sistnämnda belopp är enligt vad livsmedelskommissionen upplyst i första hand avsett att användas för ersättning till svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettregleringarna sammanhängande uppgifter samt vissa smärre kostnader i samband med ägg- och slaktdjursregleringarna. Dessa medel torde även böra anlitas för gäldande av kostnaderna för den förut omförmälda utredningen angående grunderna för prissättningen å jordbruksprodukter. Jag torde få erinra därom att, därest kostnader under budgetåret 1942/43 skulle uppkomma för spannmålsbolaget för anskaffande av oljekraftfoder och fodercellulosa, desamma böra bestridas från förskottsstaten för försvarsväsendet. Av förberörda 120 miljoner kronor till bolaget utgöra 80 miljoner kronor kostnader som beräknats för nämnda ändamål. Det återstående beloppet, 40 miljoner kronor, som torde bliva erforderligt för täckande av spannmålsaktiebolagets kostnader under nästa verksamhetsår, synes liksom hittills böra täckas av medel, som upptagas å driftbudgeten för efterföljande budgetår. För bolagets behov synes sålunda för nästa budgetår icke behöva anvisas någon del av förenämnda belopp om 120 miljoner kronor. Av natur att enligt de i statsverkspropositionen förordade principerna finansieras från förskottsstaten äro även de till 5 miljoner kronor uppskattade kostnaderna för prisreglering för konstgödselmedel.

Å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1941/42 har av innevarande års riksdag anvisats ett reservationsanslag av 56 miljoner kronor till Kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolaget (prop. nr 2; r. skr. nr 36). Detta belopp avsåg kostnader i samband med anskaffande av oljekraftfoder och fodercellulosa under verksamhetsåret 1 september 1941—31 augusti 1942. Kostnaderna för anskaffandet av oljekraftfoder beräknades då till 31 miljoner kronor och kostnaderna för anskaffande av fodercellulosa till 37.625 miljoner kronor. För täckande av kostnaderna funnos disponibla 12 miljoner kronor.

För ytterligare kostnader för bolagets verksamhet under samma tid beräknades i statsverkspropositionen för budgetåret 1942/43 under punkt 113 i nionde huvudtiteln ett reservationsanslag av 34 miljoner kronor. Rörande detta anslag, vilket nu torde böra äskas, torde få hänvisas till framställningen under nämnda punkt samt i propositionen nr 2/1942 (sid. 100—106). Livsmedelskommissionen har i sin nu förevarande skrivelse anmält att kostnaderna för anskaffande av fodercellulosa i anledning av den avsevärda stegringen av förbrukningen med 33 miljoner kronor överstigit det beräknade beloppet av omkring 37 miljoner kronor. I propositionen angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1941/42 m. m. har sagda belopp å 33 miljoner kronor på min föredragning äskats å tilläggsstat II för sagda budgetår under anslagsrubriken Ytterligare kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

Såsom livsmedelskommissionen föreslagit torde spannmålsaktiebolagets bokvinst tills vidare böra kvarstå hos bolaget till mötande av de kostnader, som äro förenade med ett uppbringande av bolagets reservlager av brödsäd till den med staten avtalade kvantiteten 100,000 ton.

På sätt jag förut anfört böra hittills gällande bestämmelser rörande jordbruksregleringen hållas vid makt, även om de i viss utsträckning icke för närvarande komma att tillämpas. Giltigheten av vissa av dessa bestämmelser utgår den 1 juli eller den 1 september 1942. I anslutning härtill har inom jordbruksdepartementet uppgjorts *förslag till dels förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift, dels förordningen om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, dels ock förordningen om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete*, vilka förslag torde böra underställas riksdagen för antagande. Chefen för finansdepartementet kommer att anmäla förslag om ytterligare utsträckning av Kungl. Maj:ts befogenhet att fastställa accis å margarin och vissa andra fettvaror. Övriga bestämmelser på ifrågavarande område, vilkas giltighet utlöper under nästkommande regleringsår, torde Kungl. Maj:t äga att på administrativ väg giva fortsatt tillämpning. Sedan riksdagen fattat ståndpunkt till nu framlagda förslag, torde jag ånyo få upptaga frågan härom för Kungl. Maj:ts övervägande.

Utskottets yttrande.

Det föreliggande förslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område innebär icke några mera väsentliga ändringar i förhållande till det för närvarande tillämpade regleringssystemet. Såsom skett under de två senaste regleringsåren föreslås, att priserna för flertalet av jordbrukets produkter även under nästa regleringsår skola fastställas först sedan skörderesultatet för hela landet kan något så när överblickas. Prisavvägningen har härvid avsetts skola ske med utgångspunkt från den under tidigare år tillämpade

principen, att jordbruket i sin helhet skall vid normala väderleksförhållanden erhålla full täckning för de sedan krigsutbrottet inträdda kostnadsstegringarna. Utskottet finner sig kunna biträda denna ståndpunkt. Av denna princip har, såsom departementschefen framhållit, ansetts följa, att en genom ogynnsamma väderleksbetingelser uppkommen dålig skörd borde medföra en högre prissättning å produkterna eller ock föranleda andra särskilda åtgärder från statsmakternas sida i syfte att bereda jordbruket kompenstation för den genom dålig skörd förorsakade nedgången i inkomsterna, varvid man emellertid utgått från att jordbruket skulle bära en del av inkomstminskningen. Å andra sidan har man även förutsatt, att prisläget skulle jämkas nedåt vid en god skörd men att jordbruket likväl skulle tillåtas draga fördel av ett sådant skördeutfall. Vid bedömande av en dylik jämkning måste givetvis hänsyn tagas till en fortgående stegring av produktionskostnaderna samt till det försörjningspolitiska läget över huvud taget.

Den i propositionen upptagna prisskalan för de viktigaste produkterna ger icke anledning till annat uttalande från utskottets sida än att prisskalan givetvis icke får anses bindande, därest på grund av mera väsentliga förändringar i det beräknade skördeutfallet vissa jämkningar skulle påkallas i densamma. Så skedde exempelvis i fråga om priset å hö under regleringsåret 1941/42.

Frågorna rörande beräkningen av priserna ha, såsom departementschefen erinrat, hänskjutits till särskild utredning av för ändamålet tillkallade sakkunniga. Utskottet finner liksom departementschefen det vara önskvärt, att utredningens undersökningar färdigställas inom sådan tid, att man med ledning av desamma kan redan i augusti i år fastställa priserna på spannmål och mjölk. För jordbrukarna är det uppenbarligen av största intresse att så kan ske.

Under de senaste åren har tillämpats den principen, att jordbruket såsom helhet betraktat skall vid normal skörd erhålla full täckning för de kostnadsstegringar, som inträtt sedan krigsutbrottet. I överensstämmelse härmed ha de beräkningar, som tjänat till ledning för prissättningen, avsett förändringar i jordbrukets sammanlagda inkomster och kostnader. Såsom departementschefen anfört i sina direktiv till förberörda utredning kan denna metod anses tillfredsställande om kostnadsstegringarna liksom prishöjningarna ske likformigt för olika produkter. Är däremot produktionskostnadsstegringen väsentligen olikartad för olika produkter eller höjes produktpriserna vid lika stegring av produktionskostnaderna olikartat, torde, såsom departementschefen yttrat, de jordbrukare, vilka på grund av sina produktionsbetingelser huvudsakligen äro hänvisade till vissa odlingar, kunna bliva lidande. Så kan bli fallet när av försörjningspolitiska skäl priserna på vissa produkter avvägas i annan inbördes relation än tidigare eller det för vissa slag av grödor, vilkas odling statsmakterna önska stimulera, fastställas förhandspriser, som tillföra vederbörande odlare en större merinkomst än den som motsvarar kostnadsstegringen. Om denna merinkomst skall rymmas inom den mot jordbrukets totalkostnad svarande inkomsterna, kommer det att med-

föra, att priserna på andra produkter kunna bli lägre än deras produktionskostnader skulle motivera, vilket enligt utskottets mening icke kan anses tillfredsställande. Även de nu berörda frågorna komma att underkastas närmare utredning av förenämnda sakkunniga.

I sitt utlåtande nr 74 i anledning av propositionen nr 278 till 1941 års riksdag rörande prisreglerande åtgärder på jordbrukets område uttalade utskottet i anslutning till departementschefens anförande, att utskottet utginge från att statsmakterna, då fredliga förhållanden inträdde, komme att föra en sådan politik på jordbrukets område, som skänkte landets jordbruk full lönsamhet. Enligt de direktiv som departementschefen givit förenämnda utredning har departementschefen — under framhållande att enighet rådde därom att de prisreglerande åtgärderna icke böra sättas ur kraft och avlösas av fri prisbildning under oreglerad konkurrens med importerade jordbruksprodukter — uttalat, att utredningen torde klarlägga vilken betydelse, som borde inläggas i kravet på att jordbruket skulle vara bedrivet efter rationella metoder, och hur önskemålet om full lönsamhet borde uppfattas vid en avvägning mellan de intressen, som företräddes av olika näringsgrenar och olika befolkningsgrupper. Den tillsatta utredningen kommer sålunda att behandla å ena sidan frågor, som beröra den nuvarande försörjningssituationen, samt å andra sidan även upptaga till överväganden vissa av de problem för jordbruket, som måste komma att uppstå i och med att fredliga förhållanden åter inträda.

I några av de motioner, som hänvisats till utskottet, ha spörsmål upptagits till behandling, som sammanhånga med den principiella inställning, som statsmakterna ha till frågan om jordbruksregleringens ordnande. I motionerna I: 284 och II: 419 har hemställts bland annat, att principerna för jordbrukets prisreglering måtte så utformas att en något större skörd icke medför ett försämrat produktpris samt att prissättning i produktionsstimulerande syfte icke måtte få bäras av jordbrukets mindre gynnsamt ställda produktionsgrenar utan medel därför måtte genom särskilda åtgärder tillföras jordbruksregleringen. Ifrågavarande två spörsmål äro uppenbarligen av stor betydelse för jordbruket. Såsom framgår av vad utskottet redan anfört kommer deras slutliga lösande att väsentligen bli beroende på de resultat, som den i det föregående omnämnda utredningen kommer att framlägga. Att nu föregripa denna genom något mera bestämt uttalande finner utskottet icke lämpligt. I samma motion har även hemställts att jordbrukets ekonomiska och fackliga organisationer i fråga om prissättning på sina produkter tillerkännas motsvarande avtalsrätt, som industriarbetarorganisationerna beträffande medlemmarnas ekonomiska intressen. Utskottet vill i anledning av motionen erinra, att under de senare åren överläggningar förekommit med lantbrukets berörda organisationer om prissättningen på jordbrukets produkter och att därvid överenskommelser i saken kommit till stånd. Utskottet förutsätter att så även i fortsättningen kommer att ske. I den förut omnämda utredningen ha även representanter för organisationerna utsetts till ledamöter, varigenom dessa beretts tillfälle att även i fråga om utredningen framföra sina synpunkter och önskemål.

Beträffande motionen II: 30, vari yrkats, att ett inlösningspris å 1942 års skörd av vårråg och vårvete av 35 kronor per deciton måtte fastställas och att odlare av matpotatis måtte erhålla en arealpremie av 3 kronor per ar intill högst 50 ar tillhörande samma odlare, vill utskottet framhålla, att syftet med motionen, såsom även livsmedelskommissionen i sitt yttrande uttalat, i stort sett torde ha vunnits genom redan vidtagna eller i den föreliggande propositionen föreslagna åtgärder. Att beträffande de i motionen omnämnda grödorna redan nu fastställa visst inlösningspris, under det att i fråga om andra grödor sådant pris först framdeles skall bestämmas, torde knappast vara ändamålsenligt.

I propositionen har föreslagits, att liksom hittills rabatter skola utgå vid inköp av fodercellulosa och oljekraftfoder. Ett borttagande av dessa rabatter skulle, såsom departementschefen anført, medföra väsentligen höjda produktionskostnader för mjölk. För belysande härav har påpekats, att, därest rabatter ej förekommit, fodercellulosa i år skulle ha betingat ett pris av i genomsnitt 24 öre per kilogram. Under samma förutsättning skulle även priset på oljekraftfoder ha legat mycket högt. En del av de partier oljekraftfoder, som importerats under innevarande konsumtionsår, har sålunda inköpts till ett pris av 60 kronor per deciton eller däröver, vilket avsevärt överstiger utförsäljningspriset. Med hänsyn härtill finner sig utskottet i princip böra biträda det föreliggande förslaget så vitt angår rabatternas bibehållande. I motionerna I: 152 och II: 208 har yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning rörande möjligheterna att under nästa budgetår genomföra en minskning av de statliga subventionerna, som åsyfta en generell sänkning av livsmedelspriserna, och rörande dessa subventioners utbyte i mån av behov mot vidgade sociala prisrabatter. Då det kan förutsättas, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet fäst vid denna synnerligen viktiga fråga och kommer att låta verkställa erforderliga utredningar i ämnet, anser utskottet icke behöfligt, att riksdagen genom skrivelse hos Kungl. Maj:t påkallar dylik utredning.

Liksom hittills torde det vara nödvändigt, att Kungl. Maj:t även under kommande regleringsår erhåller förhållandevis vidsträckta fullmakter i fråga om handhavandet av jordbruksregleringen och därför lämnas befogenhet att vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Såsom departementschefen uttalat förutsättes, att, därest härvid skulle påkallas att vidtaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, riksdagen höres, då detta utan olägenhet kunde ske.

Då några möjligheter att bedöma det nuvarande kristillståndets varaktighet icke finnas, torde i enlighet med departementschefens förslag, liksom hittills skett, samtliga nu gällande regleringsanordningar på ifrågavarande område böra bibehållas, även om en del av dem icke kan tillämpas under den tid kriget pågår. Utskottet föreslår därför att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna ävensom andra av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, förlängas på ytterligare ett år.

Utskottet torde härefter få ingå på de särskilda regleringsåtgärderna och de i anslutning härtill väckta motionerna.

I fråga om *mjölkregleringen* har i propositionen inledningsvis framhållits att genom den i samband med standardiseringen av mjölkens fetthalt genomförda omläggningen av mjölkbidragssystemet, enligt vilken mjölkpristillägget utdelas per kilogram mjölkfett, har förhållandevis större lönsamhet inträtt beträffande konsumtionsmjölken än i fråga om produktmjölken. Utskottet finner i likhet med departementschefen, att denna relation bör i stort sett bibehållas under nästa regleringsår.

Vad departementschefen anfört rörande slopande av differentieringen av mjölkpristillägget samt angående dettas storlek ger icke anledning till någon erinran från utskottets sida. Utskottet kan även tillstyrka förslaget, att de särskilda tilläggen inom vissa norrländska län utöver mjölkpristillägget skola utgå även i fortsättningen, liksom utskottet anser sig böra biträda förslagen om bibehållande av merfraktsbidragen, regleringskostnadstilläggen till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, de ersättningar, som utgå för behandling av konsumtionsmjölk vid vissa mejerier, samt bidragen till uppehållande av mejeriernas körlinjer. Något hinder bör enligt utskottets mening icke möta, att de medel, som avses för nu ifrågavarande ersättningar och bidrag, tillhopa 6 miljoner kronor, få användas för tillgodoseende av även andra ändamål än de förut nämnda, om så skulle finnas erforderligt för mjölkförsörjningens ordnande under rådande kristid. Utskottet reser icke heller någon invändning mot det i propositionen upptagna förslaget, att de bidrag, som för närvarande utbetalas till mejeriorganisationerna på vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning, upphöra, och mjölkpriset å dessa orter i stället tillåtes stiga med ett mot subventionen svarande skäligt belopp.

I likhet med departementschefen anser utskottet att systemet med pristilllägg för lantsmör bör gälla även under nästa regleringsår.

Vad angår producentbidraget har i propositionen föreslagits, att bestämmelserna därom böra förbli oförändrade under kommande regleringsår. I motionerna I: 53 och II: 91 samt II: 420 ha mer eller mindre långt gående yrkanden väckts rörande jämkningar i dessa bestämmelser. För närvarande utgår producentbidraget med 3 öre per kilogram mjölk för högst 7,800 kilogram per år. I motionerna I: 53 och II: 91 har hemställts, att bidraget från och med den 1 januari 1942 måtte utgå med 4 öre per kilogram för en årskvantitet av högst 6,000 kilogram. I motion II: 420 har ifrågasatts flera olika jämkningar i storleken av bidraget och den kvantitet mjölk, varpå detsamma skall utgå såvitt angår de fyra nordligaste länen. Ehuru utskottet behjärtar det med motionerna avsedda syftet att öka mjölkproduktionen och stödja innehavare av mindre jordbruk, anser sig utskottet likväl icke kunna biträda de i motionerna framställda yrkandena, då utskottet anser tveklaktigt huruvida ett genomförande av motionärernas förslag skulle bättre än gällande bestämmelser förverkliga detta syfte.

Såsom departementschefen anfört är för närvarande vid åtnjutande av

mölkbidrag knutna vissa villkor, bland annat, rörande mjölkens levererande. Mejeri skall därjämte, därest detsamma önskar erhålla mjölkpristillägg, även i övrigt vara skyldigt att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, livsmedelskommissionen kan finna erforderliga för åstadkommande av en med hänsyn till försörjningsläget ändamålsenlig fördelning av eller prissättning på mjölk eller mejeriprodukter. Med hänsyn till den betydelse, uppfyllandet av nu berörda villkor har för mjölkförsörjningsproblemets lösande, vill utskottet icke motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag att, därest det skulle visa sig behövt, vid rätten att över huvud taget bedriva mejerirörelse knyts de viktigaste av ifrågavarande villkor samt att i samband därmed även brytande av villkoren straffbelägges. Utskottet förutsätter emellertid, att vid utformningen av ifrågavarande bestämmelser, vilkas utfärdande torde böra ankomma på Kungl. Maj:t, i möjligaste mån hänsyn tages till mejeriernas berättigade intresse att utan onödigt intrång bedriva sin verksamhet samt att bestämmelserna erhålla sådan avfattning att de möjliggöra varsam tillämpning under hänsyntagande till de speciella förhållandena i varje enskilt fall. Vad i propositionen i övrigt i detta sammanhang föreslagits kan utskottet biträda.

Vad departementschefen anfört under avdelning *reglering av andra animaliska produkter än mjölk* föranleder, såvitt angår fläsk- och köttregleringen, intet särskilt uttalande från utskottets sida.

I fråga om *äggregleringen* har departementschefen förklarat sig icke ha något att erinra mot att äggpriset bibehålles oförändrat under våren och sommaren 1942. I fråga om äggregleringen i övrigt har departementschefen ansett, att livsmedelskommissionen borde ha att med aktgivande på utvecklingen företaga de jämkningar, som kunna finnas påkallade. I motionerna I: 284 och II: 419 har yrkats, bland annat, att i samband med omprövningen av äggregleringen erforderliga prisförbättringar genomföras, varigenom rättvisa beredes producenterna och regleringens effektivitet tryggas. Utskottet förutsätter att, därest fodersituationen skulle så tillåta, en rikligare tilldelning av foder till äggproducenterna medgives och att i övrigt i möjligaste mån beaktas det svåra läge, vari äggproduktionen kommit genom den nuvarande krisen. Huruvida en höjning av äggpriset framdeles bör ske, torde få avgöras under hänsyntagande till den då föreliggande försörjningssituationen. Utskottet utgår emellertid från att utvecklingen på detta område med uppmärksamhet följes av livsmedelskommissionen och Kungl. Maj:t.

I fråga om *brödsäds- och fodermedelsregleringen* föreslås i huvudsak bibehållande av de nu tillämpade bestämmelserna för regleringen. Såsom departementschefen framhållit läser emellertid den närmare utformningen av regleringen icke kunna ske förrän storleken av den blivande skörden åtminstone preliminärt kan överblickas. Såvitt angår vete och råg torde jordbrukarna liksom för närvarande böra till det allmänna avstå i stort sett allt vad de icke behöva för förmalning mot förmalningskort eller för utsäde. Huruvida korn måste avstås i samma utsträckning under nästa regleringsår som under innevarande torde bliva beroende av skördeutfallet. Det i propositionen framlagda förslaget om prisortssystemets upphörande finner sig

utskottet kunna tillstyrka. Liksom utskottet icke har något att erinra mot att mjöltypskommissionens verksamhet upphör till dess normala förhållanden på importmarknaden återinträda.

Såsom departementschefen anfört torde beträffande fodersädsregleringen i princip liksom förra året böra gälla att jordbrukarnas avstående av fodersäd om möjligt bör baseras på storleken av icke endast vederbörandes fodersädsodling utan även de sammanlagda av honom för odling av fodermedel av olika slag utnyttjade arealerna. Huruvida denna princip kan genomföras under nästa regleringsår eller om man även då måste tillgripa en anordning liknande den i år begagnade, blir emellertid beroende av skördeutfallet. I likhet med departementschefen finner utskottet det synnerligen önskvärt, att jordbrukarna så snart som möjligt efter inträdet av det nya produktionsåret erhålla kännedom om den leveransplikt å fodersäd, som skall åvila dem.

Vad departementschefen anfört rörande deklaraionsplikt och skördeuppskattning föranleder intet särskilt yttrande från utskottets sida.

En av de mest svårbedömliga frågorna rörande regleringen under nästa regleringsår är spörsmålet i vilken omfattning fodercellulosa bör anskaffas. Enligt vad departementschefen uttalat har man utgått från att under tiden den 1 juli 1942—den 30 juni 1943 skall tillverkas en grundkvantitet av 550,000 ton fodercellulosa. Meningen är att en tilldelningsperiod av fodercellulosa skall förläggas till sommaren, då jordbrukarna skola erhålla cellulosan till ett billigare pris än senare under hösten och vintern. Priset för fodercellulosa, som inköpes under sommaren, har fastställts till 16 öre per kilogram under det att man räknat med ett pris av lägst 17 öre per kilogram vid köp senare under regleringsåret. Liksom tidigare är det avsett, att såsom tillskott till fodercellulosa skall få inköpas vissa kvantiteter oljekraftfoder. I motionerna I: 291 och II: 427 har ifrågasatts huruvida den framlagda planen rörande jordbrukets försörjning med fodercellulosa med nuvarande förbättrade skördeutsikter kan anses lämplig.

Enligt utskottets mening kan såsom i motionerna framhållits tveksamhet råda, huruvida icke den för tillverkning beräknade kvantiteten fodercellulosa är väl stor med hänsyn till den tillgång på stråfoder, som kan beräknas finnas tillgänglig under nästa regleringsår. Staten ikläder sig uppenbarligen betydande ekonomiska risker vid beslut om tillverkning av en så stor kvantitet fodercellulosa som den nu ifrågavarande. Det kan befaras, att, därest tillgången på annat foder blir rikligare under nästa regleringsperiod — vilket med hänsyn till de nuvarande skördeutsikterna synes bliva fallet — jordbrukarna icke komma att inköpa fodercellulosa i tillräcklig utsträckning. Svårigheter komma i så fall även att uppstå för lagringen av de betydande mängder fodercellulosa som tillverkats. Det torde likaså vara tveksamt, huruvida den föreslagna differentieringen mellan priset under sommaren och under hösten och vintern är tillräcklig för att förmå jordbrukarna att redan under sommarmånaderna inköpa och lagra några mera avsevärda kvantiteter fodercellulosa. Å andra sidan är situationen för närvarande så-

dan, att, därest brist på fodermedel under hösten och vintern skulle inträffa på grund av en senare uppkommen försämring av skördeutfallet, detta skulle få synnerligen allvarliga följder för folkförsörjningen. Det torde även vara av vikt, att ett lager av fodersäd och stråfoder upplägges för kommande regleringsår. Under sådana förhållanden anser utskottet icke tillrådligt, att någon större inskränkning i tillverkningen av fodercellulosa för närvarande planeras. Enligt vad utskottet inhämtat torde utsikter förefinnas, att avtalet rörande tillverkningen av fodercellulosa får sådant innehåll, att en begränsning med 25 procent i förenämnda kvantitet fodercellulosa om 550,000 ton sedermera kan göras, därest det skulle visa sig obehövt att tillverka hela kvantiteten i fråga. Med hänsyn till att fodercellulosan icke innehåller någon äggvita torde det vara nödvändigt, att inköp av densamma medför rätt att även inköpa vissa mängder oljekraftfoder. Utskottet anser sig böra understryka betydelsen av att inköp av fodercellulosa sker under sommarmånaderna, då transportmöjligheterna äro större än under den senare delen av regleringsåret.

De kostnadsberäkningar, som i propositionen upptagits rörande foderregleringen, ge icke utskottet anledning till något särskilt uttalande.

Vad i propositionen föreslagits i fråga om *potatisregleringen* och *konstgödselregleringen* kan utskottet biträda. Att livsmedelskommissionen övertager statens potatismjölsnämnds uppgifter under den tid så påkallas av försörjningspolitiska skäl synes utskottet ändamålsenligt.

I propositionen föreslås, att medel även under nästa budgetår ställas till förfogande för *särskilda åtgärder till stöd åt jordbruket i Norrland*. För dessa stödåtgärder, som avse även vissa delar av Dalarna och Värmland, anses liksom under senaste år ett belopp av 900,000 kronor erforderligt. Jämväl utskottet finner nämnda belopp böra ställas till förfogande för ändamålet. Icke heller har utskottet något att erinra mot att av dessa medel ett belopp av omkring 44,000 kronor användas för fortsättande av den av svenska vall- och mosskulturföreningen planlagda verksamheten med studiegårdar i de nordligaste delarna av landet. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att denna verksamhet icke kommer att få sådan omfattning att den undanskjuter vall- och mosskulturföreningens egentliga uppgifter. Utskottet biträder även departementschefens förslag, att medel ställas till förfogande för fortsättande av de i propositionen omnämnda arbetena för ogräsets bekämpande, liksom ock till de förordade åtgärderna för bekämpande av potatisbladmögel.

Kostnaderna för de föreslagna regleringsåtgärderna ha i propositionen beräknats till sammanlagt 218 miljoner kronor. Av detta belopp belöpa 39 miljoner på mjölkpristillägget, 6 miljoner på särskilda bidrag för mjölk såsom regleringskostnadstillägg m. m., 2 miljoner på pristillägg för lantsmör, 44 miljoner på producentbidrag, 5 miljoner å prisclearing för konstgödselmedel, 120 miljoner på svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet, vilken omfattar främst handhavandet av brödsäds- och fodermedelsregleringen, samt 2 miljoner å diverse kostnader. Sistnämnda belopp är avsett bland

annat till ersättning till svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringarna sammanhängande uppgifter samt vissa smärre kostnader i samband med ägg- och slaktdjursregleringarna. Ur detta belopp avses tillika att gäldas kostnaderna för den förut omnämnda utredningen angående grunderna för prissättningen å jordbruksprodukter. Enligt tidigare fattat beslut avses kostnader under budgetåret 1942/43 för spannmålsaktiebolaget för anskaffande av oljekraftfoder och fodercellulosa skola bestridas från förskottsstaten för försvarsväsendet. Av förberörda 120 miljoner kronor till bolaget utgöra 80 miljoner kronor kostnader, som beräknats för nämnda ändamål. Det återstående beloppet 40 miljoner kronor, som torde bli erforderligt för täckande av spannmålsaktiebolagets kostnader under nästa verksamhetsår den 1 september 1942—den 31 augusti 1943, torde såsom departementschefen föreslagit böra täckas av medel, som upptagas å driftbudgeten för budgetåret 1943/44. För bolagets behov skulle sålunda för nästa budgetår icke behöva anvisas någon del av förenämnda belopp om 120 miljoner kronor. Utskottet har icke heller något att erinra mot att även de till 5 miljoner kronor uppskattade kostnaderna för prisreglering för konstgödselmedel finansieras från förskottsstaten.

Å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1941/42 har av innevarande års riksdag anvisats ett reservationsanslag av 56 miljoner kronor till Kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet (prop. nr 2; r. skr. nr 36). Detta belopp avsåg kostnader i samband med anskaffande av oljekraftfoder och fodercellulosa under spannmålsaktiebolagets verksamhetsår den 1 september 1941—den 31 augusti 1942. Kostnaderna för anskaffande av oljekraftfoder beräknades då till 31 miljoner kronor och kostnaderna för anskaffande av fodercellulosa till 37.625 miljoner kronor. För täckande av kostnaderna funnos disponibla 12 miljoner kronor. För ytterligare kostnader för bolagets verksamhet under samma tid torde nu böra anvisas ett belopp av 34 miljoner kronor (jfr prop. nr 2/1942 sid. 100—106 samt utskottets utl. nr 2).

Utskottet vill i detta sammanhang erinra att utskottet i utlåtande nr 56 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 316 angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1941/42 m. m. tillstyrkt anvisande av ett reservationsanslag av 33 miljoner kronor å tilläggsstat II för sagda budgetår under anslagsrubriken Ytterligare kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

I den mån departementschefens anförande och förslag icke i det föregående berörts, har utskottet saknat anledning till erinran däremot.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift;

Jordbruksutskottets utlåtande Nr 59.

2) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift;

3) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vetedels ock

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen angivna riktlinjer; samt

2) för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag* av kronor 93,000,000;

b) till *Kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag* av kronor 34,000,000;

B. att följande motioner, nämligen I: 53 och II: 91, I: 152 och II: 208, I: 284 samt I: 291 och II: 427 ävensom II: 30, II: 419 och II: 420, må, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet här ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 18 juni 1942.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Granath, Jacob Hansson, Mannerskantz, Nils Olsson, Svedberg, Bondeson* och *Gottfrid Karlsson*; samt

från andra kammaren: herrar *Andersson i Löbbo, Liedberg, Andersson i Tungelsta, Gustafson i Vimmerby, Ericsson i Sörsjön, Mäler, Carlström* och *Lundbom*.

Reservationer:

dels av herr Mannerskantz;

dels av herrar Svedberg och Ericsson i Sörsjön, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de likalydande motionerna I: 53 och II: 91;

dels av herr Mäler;

dels ock av herr Carlström, vilken ansett, att utskottets motivering bort ha följande lydelse:

»Det föreliggande förslaget — — — (lika med utskottet) — — — kan anses lämplig.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det kan vara tveksamt om den av departementschefen för tillverkning föreslagna kvantiteten av 550,000 ton fodercellulosa för nästa regleringsår kan vara behöflig. Ehuru man för närvarande icke kan med bestämdhet uttala sig om utfallet av årets skörd, torde man dock med ganska stor säkerhet redan nu kunna förutsäga, att densamma, vad det gäller stråfoder, kommer att ge ett avsevärt bättre resultat än de två nästföregående åren, vilka ju kunna betecknas som markanta missväxtår, vadan den naturliga fodertillgången måste anses bli betydligt större för innevarande år. Härtill kommer att på grund av den reducering av kreaturstammen, som måst vidtagas under dessa svaga år, en medelgod skörd i år bör till allra största delen täcka behovet av underhållsfoder. Användningen av fodercellulosa torde sålunda komma att väsentligen nedgå. Även om det måste anses önskvärt att ett visst förråd av fodersäd och stråfoder upplagras för kommande regleringsår, och därför cellulosa i viss utsträckning bör finna användning för att möjliggöra detta, finner utskottet den för tillverkning under regleringsåret föreslagna kvantiteten av 550,000 ton fodercellulosa alltför hög. Enligt vad utskottet inhämtat torde visserligen denna kvantitet genom avtal med tillverkarna av fodercellulosa kunna nedbringas med 25 procent, men utskottet anser att möjlighet bör hållas öppen att något längre fram under sommaren nedsöka kvantiteten med minst 50 procent om skördeförhållandena då fortfarande visa samma tendens som för närvarande. Staten bör ej utan synnerliga skäl ikläda sig de ekonomiska risker som kunna uppstå, därest fodercellulosan icke kommer till användning på avsett sätt, och det torde knappast vara välbetänkt att söka få jordbrukarna att använda detta foderslag i större utsträckning än vad det verkliga behovet kräver. Med hänsyn till att fodercellulosan under kommande vinter i första hand bör användas till hästar samt vidare därtill att även de lantbrukare som icke ha behov av fodercellulosa ändå behöva få del av de knappa tillgångar av oljekraftfoder som finnas tillgängliga för att erhålla mera äggvita i foderstaten, bör tilldelningen av oljekraftfoder i samband med cellulosan minskas och de därigenom frigjorda kraftfodermängderna fördelas i annan ordning; detta inte minst med hänsyn till de mindre jordbrukarna.

Vad i propositionen — — — (lika med utskottet) — — — till erinran däremot.»